

est, ut dicitur eorum suum in actu fieri ten. applicare.
Spē, vero, in illu. ideo, suppleri possunt, q̄ sola physis
ta necessitate requirunt: falsum vero est posse ultra
tem conservare suum actum sine cogitac̄, cum conservatio
sit quaedam intimata potentia.

Nepant. q̄ coiter. S. cum S. B. 1. q. 9.
Barq. ibidem d. 35. c. 3. n. 11. Suar. in illu. d. 23.
sect. 7. n. 6. Fonseca 9. illu. c. 2. q. 3. sect. 6. Rā à prior
vi p̄e est insinuata, nimirum q̄ voluntas est p̄a ra
tionalis, acq̄in semper debet sequi rationis ductum.
A posteriori uō d̄, q̄ si voluntas ferret in obitum
incognitum, posset amare malum, q̄ n̄ esset maior
ratio, cur potius amaret, q̄ in d̄ro haberet, cum neq̄
ratio mali, neq̄ ratio boni in d̄ro apparet, et in d̄ra
ret. actus voluntatis, e. tale obitum; q̄ est.

Q̄ ad actus voluntatis sufficiat co
gitatio sensitiva, an ratio requirat illuam?
Quod attinet ad actus liberos facile d̄ non suffi
cire cogitac̄ sensitivam, s̄ ratio requirit illuam,
q̄ ad actum liberum requirit p̄oio d̄ti cum in d̄ra ad
utranque p̄on, cogitac̄ uō sensitiva semper est determinata
ad unum, ut patet; q̄ est.

De actibus n̄ liberis, v. de motibus & p̄imis,
q̄ est difficilima. In qua negat ed̄ cois
sua cum d̄no S. 1. 2. q. 9. Barq. ibi d. 37. c. 2. Sallas ibi
m̄itū d̄ d. 1. sect. 2. Suar. ubi S. n. 3. Caetera finita sunt in
firma, illud magis glacet, nimirum q̄ cogitac̄ sensitiva cum sit
corporea, et m̄itū, est improporcionata voluntati; q̄ n̄ pot
illi inservire ad suos actus, qui sunt sp̄uales. Not.

Nihilominus hoc finem, nisi magis urgeat,
 non uideor solutum, praesertim cum in tota gra-
 cogio non moueat uoluntatem, s' aiam frater, s' dicitur, et
 ideo non uideatur uaria proportio entitativa, q' n' debet re-
 cipi tali cogio in uoluntate, q' per illam mouetur ad
 amorem, s' odium s'c'i. b'p'les q' in hunc modum, q' ap-
 p'etum innatum ita proportionati re' entitati, ut x' di-
 stantiam entitati, s'orsus sit et app'et' innatus, ita et qui-
 libet app'et' elicitus non consequitur ad quamcumque cogioem,
 s' ad gratiam, & sibi derivatam, ac proportionatam: est n.
 app'et' elicitus q'dam pondus, quo fertur aliquis ex
 tali cogioe in s'c'um: app'et' neque app'et' mali pot'
 derivari immo: ab uoluntate, s' cogioe sp'iali, neque
 app'et' sp'iali, qualis est nostra uoluntate, a cogioe
 mali, neque app'et' elicitus a cogioe humana, neque
 uoluntate, uelata Christi homini a cogioe diuina, ut uolunt'
 tradunt Et. apud Salas ubi S.

Ceterum adhuc non acquiesco, q' in nos-
 tra opinione aia est, que cogit per omnes
 p'as, & amat: Im' non uideor, cur non dicatur excitat'
 per cogioem sensitiuam ad amandum per uoluntatem, si-
 cut excitat' ad appetendum per app'etum sensitiuum. Et
 ideo dicitur id f'esse p'p'ie affirmat Fonseca uicarius S
 in S. Negant q' et sane ego rep'undiam non uideo:
 nam im' id uideor aia q' uolens, semper sequi cog-
 ioem itiuam, non uolens sensitiuam, q' ea est peculiaris
 administra uoluntati, sicut cogio sensitiva est admi-
 nistra app'et'. Im' qm' app'et' uideor oristari, au' la-
 tari de ob'cto sp'iali, non ex eo qd ob'ctum sp'iale per-
 tharian cogioem, s' q' frater eadem phrasia aliqd uol-
 lum

lum corpoream, qm̄ illud cogit bonum spirituale, et de illo
id est irascitur, et latetur: nec voluntas movetur ex cogi-
tatione phrasia, qm̄ passio excitat in apphensione in eadem ins-
tanti representat illi abitu idem bonum et. qd̄ est passio
sua in apphensione, et ab illa representatione illius movetur?

9^a Et talis cogitatio illius p̄cedens semp̄
debet esse iudicativa, an sufficiat apphensio:
na? Suar. citatur n. g. requirit iudicativam, consentit
Salus l. 1. irascitur d. 5. sec. 2. Tundanus l. 1. q. 1. in un-
ta non potest amare, et odire, nisi in qd̄ illud, ut bonum,
et malum pponit, id simplex apphensio non attingit ratio-
nem boni, et mali; qd̄ est. 2^a q. 3^a possumus apphendi
de beatitudine ut malam, vel si aliquis nobis dicat
eam esse malam, id aut non possumus iudicare; qd̄ si
apphensio sufficit, possumus beatitudinem odio habere,
qd̄ est falsum; qd̄ est.

Vasquez citatur d. 44. c. 2. existimat suffi-
cere apphensionem, et ad volitionem liberam,
et merito, qd̄ illud non certificat de bonitate, et mali-
tia obri per apphensionem, eam non attingit, de hoc satis
est, ut voluntas et libere feratur in obitum, qd̄ est.
In hoc tenet l. 1. furtum Suar. ad 2^m. licet nos non apphendere
beatitudinem esse malam et ex dicto alterius, id ap-
prehendimus aliquem dicere eam esse malam, qd̄ non
sufficit ad nobis persuadendum eam esse malam, et id
nunquam possumus illam odio habere

10^a Et cogitatio concurrens effectivè ad actum
voluntatis? negari inter ita Vasq. ut d.
36. Suar. ubi d. n. 54. q. 1. sine concursu phisico p̄est
optime illud etiam debetari a cogitatore boni ad eius amo-

nam; & superfluum est ois alij influxu. Neq[ue]
obstat d[omi]n[u]m effectiue iurare ad cog[no]sc[en]d[um]; nam illud
non supponit aliam p[ro]p[ri]am a cuius operatione deires aia
p[ro]cedit ad ipsam cog[no]sc[en]d[um], ab o[mn]i aut[em] non pot[est] deiciari p[ro]p[ri]a
s[ed] efficienter, ut patet, uoluntas u[er]o supponit iam cog[no]sc[en]d[um]
idem, a qua pot[est] deiciari p[ro]p[ri]a ad uolitionem.

11^a. Uoluntas possit amare malum, &
n[on] bonum? Pars neg[ati]ua, q[uod] cog[no]sc[en]d[um] est firma nitida fun-
do, q[uod] d[omi]n[u]m p[ro]p[ri]e amoris est bonitas, & neque in malo, ne-
que in non bono est bonitas; & p[ro]p[ri]a est. Explicat[ur] q[uod] q[uod]quid
amari, & amari p[ro]p[ri]e se, & p[ro]p[ri]e aliud: si p[ro]p[ri]e aliud, debet esse & app[re]h[en]di,
ut utile ad illud: si p[ro]p[ri]e se, debet app[re]h[en]di, ut bonum ex
se, q[uod] q[uod] amari p[ro]p[ri]e se, amari ut finis, finis, aut alius, et
inuita uoluntatem ad sui amorem per bonitatem, quam eadem
representat. Confirmat[ur] ex S. Th. 1° 2° q. 2. a. 1. q[uod] uoluntas
est appetitus, ois aut[em] appetitus est inclinatio in bonum; q[uod]
sicut appetus innatus non pot[est] esse in id, q[uod] re uera non est bo-
num, et r[ati]o, ita appetus elicitus n[on] pot[est] ferri in id, q[uod] non ap[re]h[en]dit[ur]
ut bonum, et r[ati]o. Unde et sequit[ur], q[uod] non possit
uoluntas odio habere obiectum n[on] bonum, neque malum, s[ed] in-
dier[em] (si pot[est] est) q[uod] n[on] datur in eo d[omi]n[u]m p[ro]p[ri]e odij, q[uod]
est malitia. Adhuc uoluntas pot[est] mereri, et libere
operari, q[uod] n[on] representat d[omi]n[u]m ut ~~malum~~ et bonum, q[uod] n[on]
pot[est] illud odio habere, ut bonum est, pot[est] t[ame]n illud non
amare, s[ed] nolle amare. Si t[ame]n pot[est] d[omi]n[u]m app[re]h[en]di
ut malum alij p[ro]p[ri]e supplicia, qua infligit, et eo m[od]o pot[est]
odio haberi: eodem modo q[uod] n[on] uolumus, s[ed] amamus, ma-
lum inimico, id app[re]h[en]dimus ut bonum nostrum, sicut q[uod] n[on]
uolumus perire nobis, ip[s]i ad peccata luenda, & famem
pati ad experiendam libertatem, haec ut bona nostra a-
mamus p[ro]p[ri]e salutem aia, et exercitium p[ro]p[ri]a libertati.

12^a An ex duobus bonis possit idem ama-
re aequale, & minus bonum? Affirmatio
vera est, et videtur, ut videtur est apud Gallos i^o 2^a tractu
6. d. 1. sec. 5. 1° q^a divina voluntas ex multis mundiis, q^s
potuit creare, non fuit necessitata ad creandum optimum,
nec ex remedij peccati fuit necessitata ad diligen-
dum optimum, quod fuit incarnatio Verbi: alioquin si
Deus deberet semper eligere magis bonum, non operaretur
libere, q^a eius cogitatio de bonitate obri est oio nortia, nec mi-
nus efficax, clara, et vehementer, in unius, quam in alteri-
us, et si posita ubi cogitatio non posset eligere minus, & aequa-
le bonum, non posset operari libere.

2° q^a et nostra voluntas non amaret li-
bere, q^a cogitatio, et quoad efficaciam, vehe-
mentiam, et claritatem, non est in perfectate voluntatis,
ea vero posita n^o posset amare minus bonum, & aequale
remigius oppositum, q^d n^o haberet indicium. Nec satis esse
posse suspendere actum utriusque obri, q^a posset pro
illo instanti urgere flagrum amandi illud obri remigius
representatum: Dein nemini constaret q^d omisit actum p^r-
ceptum, an tunc illi vehementer representati obri
omissum, accipit vix aliqui scire, q^d peccaret.

3° denique a priori, q^a n^o modo aequale bonum
sed et minus bonum re vera bonum est, q^d
potest amari, quoniam cogitatio, t^z n^o possit amari p^rter mi-
nus bonum est, q^a illa minoritas non est bonitas. In con-
sultatione t^z plerumque eligitur optimum medium, q^a qui con-
sultat non solum plerumque comparare finem, sed plerumque
intendit comparari illum optimo modo; un^z si vult effi-
caciter comparare finem optimo modo, vult et efficaciter
illud medium, q^d iudicat esse optimum; tunc et illud me-

diu

diu ad illum finem tunc comparandum est unicum: accipit
posita efficaci intentione comparandi finem eo modo, nec
cessitat voluntas ad illud medium, non q^a melius est, sed
q^a unicum est. Sicut in^o semper p^otere aliqua in no-
tancia in actu peccandi, non q^a totum malum, q^d ample-
ctitur, semper efficacius, et clarius opponatur, sed q^a deest al-
liqua ratio boni honesti, qua posita nouit deus talem hominem
non peccaturum, q^a reuera si tali, ratio poneretur, ille do-
mo nollet peccare.

13. *Voluntas amare possit n^o eni, s^e ne-
gare?* Affrat. Sum. d. 23. sect. 6. n. 19,
et not id docuimus in tractu de causis, q. 5. a. 3. §. Se-
quirit 2°, q^a negatio est modo, quod a nobis cogi possunt,
aliqui ut vires, apprehendantur, ut tenebrae ad latitan-
dam: in tal ut media sunt amabilia. Quamuis si
in rigore loquendum sit, cum negatio nunquam immutetur,
et in se ipsa cogitur, sed aliquid reale loco illius, dicens
cum uideatur, quod non ipsa negatio, sed id, quod loco illius
apprehenditur, sit id, quod amatur.

14. *Voluntas possit amare impossibile?*
Cui est omnia affirmatum Arist. Ethic. 3. c. 2.
D. Thoma tit. q. 13. a. 5., usq; ibidem d. 42. c. 4., Torsq. q. Met.
c. 2. q. 5., Sallay 1^a 2^a tractu d. 1. sect. 5. a. n. 30. Ratio
est facilis, q^a ad amorem simplicis ipsa contenta satis
apprehendere in obiecto aliquam riam, & pulchritudinem, sed
tunc potest qui apprehendere eum cogitatur se esse notum: q^o
Verum quid enim est non posse impossibile apprehensum,
ut tale amari amore efficaci, accipit non potest irare
actioni intentioni, & electioni, aut spei, q^a nemo potest
moueri ad comparandum id, quod apprehendit ut impossi-

ble. Est en' illa simplex complacentia, & uelicitas, aut
quidam absus, s' inefficax, i. qui reuera electi' à
uoluntate, et bonum impossibile, s' per quem non moue-
tur ad illud comparandum, moueretur en' si foret pos-
sibile, un' h'ab' de facto in uoluntate autus simplex ab-
sus, et inefficax sub iudice, qui de facto non datur in uolun-
tate, s' daretur, si bonum esset possibile. Qua p'para-
tio uoluntatis ab actu cogitur.

Sectio 2^a

An, et qd, et ubi sit habitus?

Sola, secundum experientia istar regulare in nobis fa-
cilitatem in aliq' operationibus per exercitium oper-
andi, ut patet in arte salandi, s' tharizandi, pingen-
di, et alijs. Hæc aut' facilitas operandi, quæ habitus,
& consuetudo uocari solet, cõter dicitur esse qualitas
permanens resident in p'io uitali, & illud adiunxit,
& facilitans ad id, quod sine habitu quidem, n' ita
en' facile, simpliciter p'bare pot'. Un' ut distingua-
tur de p'io iung'ra, et memoria, dicitur se habere ex p'io
p'ij, s' p'ia, p'ipm uo' ex p'io d'cti: s' hæc d'ctio non est
ita certa, ut constabit ex d'ctandis.

Omnes igit' nunt nullum dari habitum in
lapide, et in alijs insensibilibus: de ijs n.
dixit Ar' 2. Ethic. c. 1. | Nib' eor' q' sunt nã, aliter
abuescit, ut lapis ferri sursum, aut ignis deorsum | s' ita
in sensibus externis, ut in uisu, s' in auditu nemo habitus.

concedit; in istis uero fere ois censent esse dominando;
 h. Okamus cum gabriele asserat id non posse facile ma-
 dari. In istu negant nonnulli, quos refert Suar.
 d. 44. sect. 4. n. 2. In p̄ia loco motina dicitur habi-
 tus Scorty, et Nominales, relati à Vasq. l. 2. d. 78. c. 4.
 n. 28. In nostra p̄tasia, et app̄u, alij negant, alij con-
 cedunt. In p̄tasia uero, et app̄u uiciorum fere ois negant;
 denique in Angelij danti habitus tam istu, quam in uol-
 untate ad miorunt aliqui, quos sequitur Valentia. 2. d.
 4. q. 2. p̄o 3. negat. Vasq. cit. n. 25. Ex quibus ma-
 nifeste colligitur nihil in hac m̄a posse undequaqz cer-
 tum definiti.

Vico 1.º in sensibus exterioribus nondantur habi-
 tibus. Pr. 9.º in his sensibus nisi addit per-
 manens, qd non sit natium ad simp̄r posse, ut patet ex-
 perientia, q̄ in hac re p̄cipua est magistra; q̄ nullus
 danti habitus.

Vico 2.º in p̄ia locomotiva nondantur habitus.

Pr. 9.º hac p̄ia est ois natia, et subordi-
 nata appetitui, sicut anima appetenti, cui despotice
 obedit; q̄ frustra superaddenda illi habitus ad fa-
 cile operandum, cum non proprie esse ulla maior faci-
 litas, quam necessitas.

Opponeb.º experientia docet exercitiis com-
 parari facilitatem scribendi, saltandi, utri-
 q̄ in p̄ia motina generandi habitus. Reso facilitatem non
 esse in ipsa p̄ia motina, sed in istu, comodo, de quo infer-
 ri dicendum est: manus uero, et pedes in se solum
 facilitari per exercitium, q̄mus, nervi, s. musculi ex-
 pediantur per ablationem alicuius humoris, quo fortis or-
 rebant.

Vico 3.º

411
Dico 3. in p[ar]te interna[m] malibus, s. homi-
num, s. bestiar[um], notanda[m] habitus disti-
bey impressis. Pr[imo] huiusmodi p[ro]p[ri]a n[on] sunt magis libera,
quam sensus externi, id ubi est immoda necessitas, non pot[est]
dari maior facultas, ut dictum est; q[ui]d est.

Opponet 2. q[ui]d ut experientia docet equus
per consuetudinem scilicet redire domum et re-
manere ducente, et passiones in nostro appu per exerciti-
um iram debilitant, et similia, q[ui]d est. Res haec o[mn]ia
p[ro]venire p[ro]p[ri]a ex intentione sp[irit]us, quibus obta representan-
tur: p[ro]p[ri]a ex eo q[ui]d experientia alior[um] casuum d[omi]ni et movet
ad amanda, s. appetenda iterum eadem obta, q[ui]d iam sapienter
sine iniicente sunt amata.

Dico 4. in nostro actu non dandi habitus disti-
ab sp[irit]ibus in p[ar]te. Ita expos[uit] S. Th. multos in
C[on]tra, s. p[ro]p[ri]a in q. 24. de veritate a. 4. ad 9. m., et p. 2. a. 1.
q. 1. a. 3. ad 3. m., et a. 6., et q. 49. a. 4., et q. 50. a. 5., q. 53. a. 1.
q. 67. a. 3., et 3. p. q. 11. a. 6., et q. 12. a. 2., p[ro]p[ri]a valentia
S. Th. d. 1. q. 11. p[ro]p[ri]a. Et putant aliqui affectio hanc
miam non solum esse possibilem, sed consentaneam d[omi]ni S. Th.
In ead[em] est Caetan[us] l. 2. q. 54. a. 4., Gabriel in 3. den. 14.
q. unica. a. 2. t[er]c. 3., et dist. 23. q. 1. a. 1. notabili 4., Bay
l. 2. d. 78. n. 25. Sorcina s. Met. q. 9., et alij Thomista,
quos sequit[ur] Surr. de anima d. 16. sect. 2., quam in S.
4. ad finem dicit nunc esse admodum vicin. Pr[imo] ex illa
ratione p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a n[on]a, q[ui]d illu[m] n[on]a operat, ubi n[on]
est necessitas, n[on] pot[est] esse maior facultas, cum p[ro]p[ri]a n[on]
a operat[ur] quantum pot[est], ubi p[ro]p[ri]a dant[ur] o[mn]ia requi-
sita, alioqui s[er]m[on]e illam p[ro]p[ri]a, qua p[ro]p[ri]a ab habitu, esse
p[ro]p[ri]a libera, q[ui]d n[on] ex excessu[m] virtutem p[ro]p[ri]a illam
p[ro]p[ri]a

sem. & genes illius imperium, qui potest ab habitu, appin-
 itus genes, vim naturalem, qua recipi in eorum evidentiis, sicut
 in geabile, & n'evidentiis, ab utrobque in utroque, potest sibi tem-
 perare, et inclinationem suam moderari; quod non e' dicen-
 dum; & C. ut.

Contrarium opinatur cum multis, Suarez. in Dec.
 d. 44. sec. 4. & quo opponit 3.^a q^a illud ha-
 bet aliquam diffem, & indiciam e' loca non euiden-
 tia, & non euidentiis apphensa; & C. ad tollendam hanc
 indiciam ponendi sunt habitus in illo. Nego aut; na
 illud e' tota n'evidentiis apphensa n' habet diffem, aut
 indiciam, sed imperium, q' tollit per utrobque imperium, cui
 illud non potest resistere, acqin' accedente tali imperio
 et manet detriat, et necessitat, et io non indiciis tan-
 bitu.

Oppone 4.º non est negandum nos in sei-
 entis, in artibus, et in cogitacione uniusque fa-
 cilius, autibentius operari post diuturnum ex-
 ercitiu; q' ista facultas, et promptitudo in habitu
 reducenda est. Nego itiam: nam e' Suarez. utaq;
 sec. 11. n. 42. facit maiorem facultatem e' unum bonu
 male, qm e' aliud, n' puenire ex habitu, sed ex usu spe-
 ricum, & ex alijs capitibus d' apponandis. Et barq;
 utaq; d. 79. n. 47. concedit maiorem facultatem, quam
 quod dicit experiri e' actus supernitales, n' debere re-
 duci ad habitum, sed ad usum spier. Sed crediderim
 hanc facultatem a lign' puenire ex utilitate spier,
 q' post longum discursum, et advertentem examinationem
 pmissar, et bonitatis ritia, manet spier representat, quo-
 dam quasi compendio illa oia, et vim rationum, et quo-
 modo.

modo iam fuerint ab illis examinata, & approbata, ut
sine nouo examine possint illis assensum, ac prin-
cipaliter assensum facilius, dum pertingit celerius ad con-
pendium spei.

Aliquod uero quoniam ab ipsa experientia habent
de ordine illius, quam proponit, ut nouum
motuum ille assensum iam antea datus ab eodem illis, ac-
in magis expediens ipsum illud, dum remouet pericul-
um assensum tali obiecto, cui iam saepius praebit assensum.

Aliquod et ex instantate, qua cum iam antea excitauit
illud ad assensum aliquorum obiecto, nunc illud faci-
lius excitat, ut eius assensum, quod cum nullum inueni-
sit experientia in prioribus imperijs, celerius tunc imper-
rat assensum et talia obiecta. Aliquandam denique ex in-
tensione spei, ut fit ut illud et ad alia obiecta assen-
dente spei huius obiecti facilius excitentur, spei ut inten-
sior facilius excitantur, quam remissa. Sic enim musicus
sine ulla ferre attentione pulsatur sitaram, et non do-
minicam, et Angelicam orationem recitamus, quod horum
obiecto datur in nobis spei intensissima: quod et in curis
audivere uidemus, quod a equis assuetis semper consiste-
re in aliquo loco, et ad aliquod ostium, ubi illuc
peruenit, consistit, quod non ita facile praestat. et 2^a
uice, quod spei adhuc non sunt adeo intensa.

Oppones 5. quod spei inania ad substantiam animi,
non uero ad illam facultatem. et spei dis-
tinguuntur ab habitibus. Nemo itiam: nam in illis, ut
constat ex dictis, non dantur qualitates, qua concurrunt
solum ad facultatem, sed ex iisdem speciebus aliquod quoniam
subiecta actus, et facultates, ut dictum est.

Repli:

Replicabitur: species reuertunt ad solas apprehen-
 siones, habitus, id reuertunt ad iudicium; et
 distinguuntur. Dist. autem species impressa ab habitibus conuertuntur
 ad solas apprehensiones, inaneat autem: species relicta ab
 actibus conuertuntur ad solas apprehensiones, necesse autem.
 Nam species memoratiua conuertuntur ad actus, in quibus illis,
 a quibus genita sunt, qui sunt et iudicium.

Opponebat 6^a species reuertentes ad actus su-
 pernaturales sunt dista ab habitibus su-
 pernaturalibus cum sint naturales, et dependentes a phy-
 sicalibus; et et species reuertentes ad actus naturales, et
 sunt dista ab habitibus naturalibus. Neque istam distan-
 tiam est facile, quia habitus supernaturales habent se
 instar potentiae, et ides non deiciunt ex parte habitus: accipere
 debent dari in potentia naturalis habitus supernaturales, pro
 species naturalibus habitus: ista habitus non dant facultates,
 hoc dicuntur ex parte. Et Opponebat 4°, in actibus, non su-
 pernaturalibus quoniam facultas et ex ipsis speciebus im-
 pressis, et ex alijs capitibus apponatur, in eodem et ci-
 tatis: quod non videtur, quomodo ab habitu supernaturali
 magis intenso quoniam aliqua facultas, nam cum
 sint instar potentiae, si potentia cretatur, non est mirum,
 quod ex illo incremento promptus operetur, cum illud
 incrementum a aliqua conferat accisionem
 in operando, sicut species magis intensa acrior est,
 quam remissa: in actibus vero naturalibus cum et sub-
 na, et facultas potest quoniam ex speciebus, et alijs
 capitibus apponatur, non est cur habitus distan-
 quiritur, et species impressa sufficient

Dico 6°

108
Dico 5° magis proximè est dari in no-
stra voluntate habitus acquisitus, q^uam
habituum acceptionem, quam dari in ittu. P^{ro} q^uo in
voluntate experimur huiusmodi facilitatem exer-
citiis, et um comparatam, qua facilitas in nobis, pe-
manet, q^uo cum in voluntate non milites ratio,
qua usi sumus iⁿ habitu ittu, e^oq^uo voluntas sit
p^{ro} libera, et cum aliunde in voluntate non ha-
beamus aliquam sp^{er} imp^{er}sa, minus incredibile est
dari in voluntate huiusmodi habitus ex habitu ac-
quisitus, quam in ittu.

Recte in^{ter} dixere Gabriel, et Okamus non
satis comparari in voluntate tales habitus ex iⁿ-
sta experientia: p^{ro} q^uo quicq^u negantur eturthy a-
pud Capredum in 1. dist. 12. q. 1. a. 2., et Durandum in
3. dist. 23. q. 4. a. n. 3. Nam huiusmodi facilitas, quam
experimur, et senti^{ti} antequam per habitum operemur,
et q^uo cum ipso actuali operamur. Antequam habitus
operati, non pot^{est} senti^{ti} talis habitus, s^{ed} inclinatio, ut
patet in Suarez. utatur sect. 7. n. 3., ubi ait illam inclina-
tionem, quam senti^{ti} mus ante actualem operationem, est
e^ope habitum, q^uo p^{ro} consuetudinem apprehendimus ipsam
obiam, ut mem^{or}is, et iⁿventum. Et ex se satis, constat non
posse senti^{ti} a^{li}am inclinationem, nisi obriam ante
ad actualem operationem, q^uo cum inclinatio habitualis
solum p^{ro}veniat ab habitu in gre^o ia p^{ro}liis, sequeret q^uo-
cunq^{ue} habemus habitus, p^{ro} p^{ro} n^o senti^{ti} in no-
bis illam inclinationem, q^uo n^o ad sit operandi
ocasio, q^uo cum semper p^{ro} n^o sit habitus in formans nob^{is}
cum semper debet senti^{ti} inclinatio ab eo p^{ro} n^o p^{ro} n^o.

ent, sicut dolor quando unquē informat subitum, senti-
turi et adesse: id autē est s̄ experientiam, non n̄ exper-
timur habitum, donec adest occasio operandi.

Dein non pot̄ sensari inclinatio illa in actu
1. nisi per aliquam cogitōem, arguit̄ cogiti-
onem illam inclinationem, quam habemus ad operandum,
et antequam operemur, s̄ obiecti mouet illa in-
clinatio ad amplectendum tale obiectum, et iter non
solum mouet grati habitus, ut ipsi uolunt, sed ob-
iecti representando a aliqua rationem, q̄ non representa-
ret, si non adpetebat habitus.

Quod si dica, non sentire nos illam inclina-
tionem quoniam ab habitu, donec actu
operemur, ut tandem fateor. Suar. citat, et ex ipsa o-
peratione cogitare nos facultatem, qua operamur.

Cura est q̄ ex mera operatione non possumus dependere
facultatem, s̄ diffin̄ operationis: diffin̄ cogitōis ex
maiori tarditate, qua operamur, s̄ ex maiori inarq̄
ad habemus: uolens autē fit in initi, et idē per tan-
ditatem ipsius, qua ad dati in instanti, cui diffin̄ depen-
di requirit: maior, uero pot̄ non cogitōis quantitas, et
qualis fuerit, nisi cogitōis quantitate ipsius effectus.
a liqui cogitōem, q̄ inuolunt pot̄ sola, et q̄ cum
alio simul pot̄: et per se, an inuolunt habitus ne-
pernāti, ad actum fidei, an pot̄ sola, q̄ factum
est, q̄ neque id experimur, neque experiri possu-
mus, quoniam istare nobis posset, q̄ actum fidei in-
pernātem elicimus: q̄ ex ipso inuolunt, s̄ in actu,
q̄ idem est, non possumus cogitare an deus in uolun-
tate habitus nāle.

Denique

Denique qn' n' eliciuntur actum, experimur
diffem in ipsa omissione actus, p' consue-
tudinem viciam, et tunc tunc n' experimur ipsum de-
natum, s. concurrens, q' tunc p'ia non concurrat, neqz
habitus, q' n' est un' possit cogi facultas aliq.,
s' diffi' in operando, nisi antea ad operationem. Cum
q' facultas, quam praestaret habitus, non sentiretur
ante ad operationem, ut phatum est, isem est ut haec
facultas, s' p'pensio, et indignatio, qm experimur, n'
pueniat ad habitum in voluntate residente, s' ex co-
p' experimur complacentiam in obio, et displicentiam
in opposito, ante quam eliciat' actus, efficax utri.

Ca' uero ex frequentia actuum spei tum
virtuale, tum male, fiunt intensiores, et
intensius, ac uehementius representant obium: et q'
ipsa experia obio saepe amati est noua ratio, qua
mouet ad superanda diffi' opposita, praeteriam cum
n' rimus experiti illa mala, qua in obio forte uere-
bamur in obio, et q' haec oia iam sapient' appa-
ta' ab illa, et nunc non necesse' primo discursu re-
mittare, s' quasi nos remittimus ad priores appetitus,
et gnias: ex his, inquam, et alijs capitibus fit, ut vo-
luntas multo facilius ferat' in obium oppositum: sat-
ne cogit' istas nouas rationes, via p' ge' opposita in-
uestigare, s' ponderare. Q' experientia illa cogit' n'
cogit' nos ad huiusmodi habitus ratio ponendo, in ut-
tr: imo ualde p'abile redit' tale habitus, qui uic-
ter aperunt', in illa de facto non reperiri.

Quod uero neqz diuina sint admittere
ita poterit quis suadere, q' ut dictum est

§. sec. 7. De Cōm sūam, idē uidet̄ impōibile posse à des
 necessitati ut tēp stante iudicio indiciēti, q̄ iam sūm
 excepum necessitati, ferret̄ ut luntat̄ in inōgnitum, s̄
 si dōcent̄ habitus in ut luntate eam inclināset ad ali-
 quod ob̄tum, iam penes illum excepum maiorē inclināti-
 onē, & pondēci, non duceret̄ ut luntat̄ à cogit̄e, s̄
 ab habitu, et per isē, sūm eam maiorē inclinātiōne
 uideret̄ ferri quasi in inōgnitum, non n̄ p̄ponebatur
 ob̄tum ab eā tam bonum, ut posset̄ t̄mp impem arua-
 here ut luntatem; Et iam ut luntat̄ non possit moue-
 ri, nisi per cogit̄em, impōibile uidet̄ qualitat̄, q̄ illa
 moueat, & rapiat non p̄ponendo ob̄tum, s̄ ut tūm fact̄
 inhārendo. Notōminim̄ cōm sūam supponere,
 ad alia p̄cedamus.

Secio 9.

Quomodo habitus ad actus concurrant?

Negant concurrere efficienter Durandus in 3. dist. 23. q. 2;
 3. et 4. Alacensis in 1. d. c. 15. p. 1. Antonius Andreas
 in 1. dist. 17. q. 2. Sicut ad Anima d. 16. sec. 7. Cōm sūa affir-
 mat, ut uidere est apud Valentian. 2. d. 4. q. 1. p̄o. 2. et
 apud Suar. d. 44. sec. 6. s̄ alij dicunt efficientiam habi-
 bitum necessariū sūm cōm sūam quendam actui superadditum,
 quem uocant facultatem, s̄ dēlectabilitatem, quod sequitur
 acrius basq. 1. 2. d. 83. c. 2. alij uolunt habitum concur-
 rere ad totam substantiam actus, ut eam partialem cum p̄o. ips
 sequit̄ Suar. citat̄. Ex qua mōit̄, uarietate non leuiter
 r̄firmat̄ ea mōia, quā tenet̄ hoc h̄ic difficile comparare, ac

501
difficilius defendi: nam qd de eoz concursu dixi, dif-
ficilime subtrahetur.

In primis n. qd habens n. iuravit ad illum
mum facultatis, quem Vasquez cum alijs in-
tr. abstruere, facile ostendi potest, qd iam daretur a-
liqd ex pe. effi, ad quod habitus acquisitus esset sim-
p. rarius, nempe de nuj facultatis acui super-
additay, quem p. sine habitu p.ducere non ualere,
qd e. rationem habitus acquisiti, qui non dicitur simpli-
ter posse, id illud suggerit. 2. qd si habitus sit actus
igit illum num. distum ab actu, et n. ipsum actum,
equalis, diffi. manebit in p. cum habitu, ac exarsit
ne ille ad p.ductionem actus; nam si quis me portante
grauem lapidem ad lat. meum portares alium lapide
ditsum, sine dubio me nit. iuuaret ad portandum me-
um lapidem, ut patet; qd est. 3. qd n. pot. expli-
cari qd sit ille modus facultatis, & delectabilitatis, an
sit actus uitalis, et ad qd obtem. trict. an uero sit alic-
qd obtem, et an trict. ad illud aliquis actus? Proposita
idem Vasq. uitalis meos dixit se nescire illum modum
explicare, ideo t. cum ad mitteret, qd n. uidet qd alio mo-
do possit huj. iurare.

Dein, qd n. concurrat efficiens ad subiam ac-
tus p. rari potest, qd facultas, & diffi. orta ex
habitibus uere sentit. antequam actu per habitum operemur,
ut patet in eo, qd agnetay ad aliqd obtem operari i. talem
conuentionem, sive i. talem habitum; ille n. uere sentit dif-
ficilitatem ortam ex habitu, et t. n. experit. aliquem concur-
sum ipsius habitus in op. i. efficiens, cum tunc non
concurrat habitus ad actum illum inuim, ut constat; qd.

maior.

maior facultas, & diffis, q^a provenit ex habitum, non consistit
in aliquo concursu effectivo ipsius habitus.

Quærit aliquis, qd sicut ille, qui sustinet mar-
grum lapidem sentit diffem lapide ad huc non
descendente deorsum, q^a lapis se inclinat ad motum de-
orsum, à quo impeditur per manum sustentantis, ita et sen-
siri pot^{est} diffis, q^a habitus privatur ab operatione, in quam
inclinat, antequam aliquid operetur. Sed si q^a lapis non
descendat deorsum, provenit in ipsa manu impulsus, cui
necessi est resistere, et quem possumus sentire, q^a ex-
perimus diffem; alioqui quomodo posset sentire per ta-
ctum ipsa inclinatio lapidis ad motum in actu 1.º? At
vero habitus, q^a non producit actum, nisi operati, quid
possit sentire, arguere nit^{er} restat, q^a experiri queat ille,
qui sentit facultatem, & diffem ante operationem, nisi
ep^{is} ipsius habitus, arguere illa facultas, & diffis, non est actu-
alis influxus ipsius habitus, sed aliquid ante operationem.

Tertius ut q^a experiat hanc facultatem an-
tecedentem ad operationem provenire pot^{est} ab
ipsa entitate habitus tamquam à quodam pondere, et ve-
luti sic trahente voluntatem in obitum facti habitus &
in actu 1.º; sicut amor actualis dicitur esse quodam pondus ac-
tualis rapient in actu 2.º voluntatem in obitum. Et in q^a
sequente afficit se grime itelligere huiusmodi attractionem
habitualem voluntatis sine ulla actione. Vix, inquit,
id non bene itelligi sine actione. Sed ego bene itelligo id
fieri per prælem ep^{is}: sicut albedo redditur album; sic et
facultas facilem, et inclinatio inclinatum: imò hoc male
itelligi in actione, & in virtute activa: q^a ip^s imp^{er}sa p^{er}ia
vitali, et habitus supernali, influunt immo. in virtuti,

in quos

in quos non inclinant potam, si habitus acquisiti |
Reuera magis verisimili est haec Avicenna do-
ctrina, sed adhuc in rixum urgeat exemplum do-
dolore adductum sicut. procedente & Reete in, si uix illud
possit, quod talis facultas quoniam patet ab habitu, et quod
non semper sentiamus illam, et quod non adest occasio opera-
di, cum semper pro sit habitus, quod est causa facilis adae-
quata illius facultatis, et inclinationis, sicut de luce
quandiu adest, semper sentit, et albedo, quodiu est in
subiecto, semper facit album, et uisus quodiu in oculis, sem-
per redditur uidentem.

Pr^o habitum non inuenire efficienter ad
subiectam actus, quod pota sine habitu est causa
adequata sui actus, quoad subiectam, cum ista moueat animam,
antequam acquirat habitum; quod non potest nasci cum
alio causa concurrere ad suum actum: alioquin iam non
esset causa totalis, et adaequata, ut patet. Si dicat
concurrere potentia cum habitu ad eandem subiectam
actus inuenire. Contra est, quod iam habitus esset
simpliter naturae ad illam intentionem, quam ista pota
non poterat mouere, et ipse habitus daret simpliter
potestatem quod illam potam, quod si impuonatum est & in l. 4.

3° Probat Avicenna, quod non affectione
unquam mutua potestatis inter res diuersas
speciei, si habitus est diuersae speciei ab actu; quod si ha-
bitus, ut dicunt, potestatis ab actu non potest potestatis
ab habitu potestatis. Sed haec probatio non est uerba,
quod speciei memoratiuae in omni opinione potestatis ab ac-
tibus, et potestatis alios actus similes illis, a quibus sunt
potestatis. Nisi dicat speciei memoratiuae solum concurrere.

reue.